

SCIENCE PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/5 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5/5 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васида Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Кайпова Малика Дауытбай қизи*
ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ ТАРИХИЙ МАДАНИЙ ОБЪЕКТЛАР ВА УЛАРНИНГ ҲУДУДДА
ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ9-13
- Фарманова Гульнара Комилевна*
АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ Г.А.ПУГАЧЕНКОВОЙ НА ТЕРРИТОРИИ
САМАРКАНДСКОГО СОГДА 14-19
- Aminov Xurmatbek Вахрам о'g'li*
HUNARMANDCHILIK RIVOJI UCHUN YANGI IMKONIYATLAR20-25
- Мустафоев Жонибек Аралбоевич*
“ПАХТА ИШИ”НИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ ҲАЁТГА ТАЪСИРИ ВА УНИНГ ФОЖИАЛИ
ОҚИБАТЛАРИ (НАВОИЙ ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА) 26-31
- Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li*
O'ZBEKISTON TARIXIY TARAQQIYOTNING ZAMONAVIY BOSQICHIDA IJTIMOY DAVLATNI
SHAKLLANTIRISHNING KONSTITUTSIYAVIY ISTIQBOLLARI32-36
- Маҳмудон Эркин Асқаралиевич*
АРАБ ХАЛИФАЛИГИ ИСТИЛОСИ ДАВРИДА ФАРҒОНАДАГИ СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАР37-45
- Назаров Комил Шамсуддинович*
ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИ ТИЗИМИДА КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ МАСАЛАЛАРИ46-51
- Матажонов Раҳимжон Акратович*
O'ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK YILLARIDA TARIXCHI KADRLAR TAYYORLASH SOHASI
HUQUQIY ASOSLARINING YARATILISHI52-58
- ### 08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ
- Остоноқулов Азамат Абдукаримович, Султонов Омон Жума ўғли*
ДАВЛАТ ОТМЛАРИДА БЮДЖЕТДАН ТАШҚАРИ МАБЛАҒЛАР ҲАРАКАТИ ТЎҒРИСИДАГИ
ҲИСОБОТЛАРНИНГ АХБОРОТ ИМКОНИАТЛАРИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ 59-69
- Narmamatov Ixtiyor Baxtiyorovich*
DEVELOPMENT ADVANTAGES OF CASHLESS PAYMENTS IN THE PAYMENT SYSTEM OF
UZBEKISTAN 70-75
- Хамраев Джамшид Панжиевич*
ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИДА МАҲАЛЛИЙЛАШТИРИШНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ
ИҚТИСОДИЙ МОҲИЯТИ, РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ ВА ЗАРУРЛИГИ 76-81
- Кулибоев Азамат Шоназарович*
ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА ҲИСОБ СИЁСАТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ
УСЛУБИЁТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 82-91
- Axmedova Nazokat Zikirillo qizi*
KORXONA MARKETING STRATEGIYASIDA RAQAMLI STRATEGIYADAN FOYDALANISH
USULLARI VA AFZALLIKLARI 92-97

<i>Саатмуротов Шохрух</i> МИНТАҚАДА САНОАТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИНГ БАҲОЛАШ ОМИЛЛАРИ	98-103
<i>Шакирова Фароғат Болтаевна</i> АҚШ ИҚТИСОДИЁТИНИНГ ИННОВАЦИОН ТИЗИМИ ОМИЛЛАРИ, ТАРКИБИ ВА РИВОЖЛАНИШ НАЗАРИЯСИ	104-113
<i>Кадиров Лутфулло Халимович</i> ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ МОЛИЯВИЙ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ МУАММОЛАРИ	114-121
<i>Ibragimova Zarema Zokirovna</i> DUNYONING IQTISODIY RIVOJLANGAN MAMLAKATLARINING BOSHQARUV TAHLILINI TASHKIL ETISH VA ULARNI ICHKI IQTISODIYOTGA TATBIQ ETISH TAJRIBASI	122-129
<i>Қодиров Азизжон Анварович</i> «COVID-19» ИНҚИРОЗИНИНГ ЖАҲОН ЭКОТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСИ РИВОЖЛАНИШИГА ТАЪСИРИ	130-137

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Sharipov Dilshod Baxshilloyevich</i> JON LOKKNING TABIIY HOLAT VA TINCHLIKKA OID QARASHLARI	138-145
<i>Rahmatova Xolidaxon Xolikovna</i> ХОҲА АНРОР ВАЛИЙНИНГ ТИНЧЛИК, ОСОЙИШТАЛИК ВА НАМЎНАТЛИККА ДОИР Г'ОЙАЛАРИ – ВАРҚАРОР ТАРАҚҚИЙОТ ОМИЛИ СИФАТИДА	146-151
<i>Орзиев Иқболжон</i> АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА СЕКУЛЯРИЗМ ОМИЛИНИНГ ИЖТИМОЙ АҲАМИЯТИ	152-157
<i>Turabova Sevara Kattaqulovna</i> ILMIY MUAMMOLARNI HAL ETISHDA VAHS-MUNOZARALARNING TUTGAN O'RNI.....	158-165

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

<i>Israil Mukaddas Irgashevna</i> BOSMA MEDIA TILINING SOTSIOLINGVISTIK ASPEKTDА O'RGANISH USULLARI	166-172
<i>Nishonova Xurshida Yusufjanovna</i> A'ZAM O'KTAM SHE'RIYATIDA MILLIY RUHNING IFODALANISHIDA E'TIQODIY QARASHLAR	173-178
<i>Маматкулова Камола Шавкат кизи</i> ИСТОРИЯ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ПОНЯТИЯ ПРЕЦЕДЕНТНОСТИ В ЛИНГВИСТИКЕ И ЕГО РОЛЬ В ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИИ	179-184
<i>Hamroyeva Dilfuza Jamolovna</i> O'ZBEK XALQ QO'SHIQLARIDA YUZ SOMATIZMINING BADIY TALQINI	185-189
<i>Mahmudova Xushnoza Ravshanbekovna</i> OMMAVIY AXBOROT VOSITALARIDA MOLIVAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISH	

MASALALARI	190-195
<i>Ismonova Yorqinoy Abdumutalib qizi</i> ROMANDA ROVIY BOLA OBRAZI.....	196-200
<i>Mirzoyev Masudjon Kimsanovich, Niholchonova Navbahor</i> FARZONA XO'JANDIY SHE'RLARIDA MIFOLOGIK PERSONAJLAR BADIY IFODASINING XUSUSIYATLARI	201-206
<i>Kholiyorov Bunyod</i> THE CONDITION OF DEVELOPMENT OF LEXICAL COMPETENCE USING AUTHENTIC MATERIALS IN TEACHING ENGLISH IN NON-PHILOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS	207-213
<i>Hazratqulov Mutallib Rashidovich, Gulxanova Fotima, Qarshiboyeva Muborak</i> NUTQNI IDROK ETISH QONUNIYATLARI	214-219

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

<i>Файзиев Шухрат Хасанович</i> ПОНЯТИЕ И ОСОБЕННОСТИ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В КОНТЕКСТЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	220-225
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ATOM ENERGIYASINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	226-233
<i>Safoeva Sadoqat Musoeva</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA FUQAROLIK-HUQUQIY MUNOSABATLARNI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH ISTIQBOLLARI	234-246
<i>Бокиев Жаҳонгир Нурматжон ўғли</i> АЛОҲИДА ТАЪЛИМ ЭҲТИЁЖЛАРИ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИНГ ОЛИЙ ТАЪЛИМ ОЛИШ ҲУҚУҚИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ МАСАЛАЛАРИ	247-253
<i>Турсунова Маликахон Улуғбековна</i> ЗАМОНАВИЙ ДАВЛАТДА ДИПЛОМАТИК ФАОЛИЯТ ШАКЛЛАРИ: ИСЛОХОТЛАР ВА ҚОНУНЧИЛИК ТАРТИБОТИГА БЎЛГАН ЭҲТИЁЖ	254-258

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

<i>Atamatov Abduxalil Salomovich</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA MUSTAQIL SOATLARNI O'QITILISHINING KOMPETENSIYAVIY O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	259-265
<i>Omarova Gavhar Sadikovna</i> HUQUQ FANINI O'QITISHDA TA'LIMNI TABAQALASHTIRISHNING PEDOGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI: DIDAKTIK O'YINLAR MISOLIDA	266-271
<i>Baratov Jo'raqo'zi Shukurjon o'g'li</i> BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KASBIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA NOSTANDART TOPSHIRIQLARNING ROLI VA AHAMIYATI	272-277

<i>Kuchkarova Arofathon</i> THE IMPORTANCE OF GEOGEBRA IN ENHANCING STUDENTS' LEARNING OF MATHEMATICS AT SCHOOLS	278-283
<i>Tojiyeva Xolida Baxtiyorovna</i> UMUMTA'LIM MAKTABLARI ADABIYOT DARSLARIDA ASAR BADIYYATINI O'QITISH TARIXI	284-288
<i>Masharipov Ravqat Madraximovich</i> KURASH BILAN SHUG'ULLANUVCHI TALABA SPORTCHILARDA TAYYORGARLIK BOSQICHLARINI KUN VA HAFTALIK MIKROTSIKLLARDA MASHG'ULOT YUKLAMALARINI OPTIMAL ME'YORLASH	289-295
<i>Niyozmatov Anvar Bahodirovich</i> XORAZM XALQ O'YINLARI	296-303
<i>Qodirov Xasanboy Oribjonovich</i> OLIJ TA'LIM MUASSASASI TALABALARIDA LIDERLIK SIFATLARINI SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI	304-309
<i>Kejaboev Abdusalim Erkaboevich</i> PEDAGOGIK MENEJMENT VA ZAMONAVIJ RAHBAR KOMPETENTLIGI	310-315
<i>Axmadjonova Farangiz Axrorjon qizi</i> OLIJ TA'LIM MUASSASALARIDA MASOFAVIY TA'LIM MAZMUNI VA TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHNING DIDAKTIK - USLUBIJ TA'MINOTI	316-322

12.00.00- Юридик фанлар

Турсунова Маликахон Улуғбековна,
Тошкент давлат юридик университети
доценти вазифасини бажарувчиси
E-mail: malichka.8888@mail.ru

ЗАМОНАВИЙ ДАВЛАТДА ДИПЛОМАТИК ФАОЛИЯТ ШАКЛЛАРИ: ИСЛОХОТЛАР ВА ҚОНУНЧИЛИК ТАРТИБОТИГА БЎЛГАН ЭҲТИЁЖ

Аннотация. Ушбу илмий мақолада замонавий дипломатия моҳиятини ташқи ифодалашнинг асосий усуллари ва халқаро мулоқот жараёнида давлатларнинг ўзаро ҳамкорлиги сифатида дипломатик фаолият шакллари қисқача ўрганилди. Шу билан бирга, мавжуд долзарб муаммоларни назарий кўриб чиқиш ва муҳокама қилиш асосида Ўзбекистонда дипломатик фаолият ва уни қонунчилик билан тартибга солишда ислохотларни таъминлаш зарурлиги асослаб берилди.

Калит сўзлар: Дипломатия, дипломатик фаолият, маданий (илмий) дипломатия, рақамли дипломатия, давлат, ислохотлар, музокаралар, сиёсий мулоқотлар.

Tursunova Malikaxon Ulugbekovna,
Acting Associate Professor of Tashkent state university of law,

FORMS OF DIPLOMATIC ACTIVITY IN THE MODERN STATE: THE NEED FOR REFORMS AND LEGISLATIVE REGULATION

Abstract. In this scientific article, the main methods of external expression of the essence of modern diplomacy and the forms of diplomatic activity as mutual cooperation of states in the process of international communication were briefly studied. At the same time, on the basis of the theoretical review and discussion of current problems, the need to provide reforms in diplomatic activity and its legal regulation in Uzbekistan is substantiated.

Key words: Diplomacy, diplomatic activity, cultural (scientific) diplomacy, digital diplomacy, state, reforms, negotiations, political dialogues.

Турсунова Маликахон Улуғбековна,
Исполняющий обязанности доцента Ташкентского
государственного юридического университета,

ФОРМЫ ДИПЛОМАТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СОВРЕМЕННОМ ГОСУДАРСТВЕ: НЕОБХОДИМОСТЬ РЕФОРМ И ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Аннотация. В данной научной статье кратко изучены основные способы внешнего выражения сущности современной дипломатии и формы дипломатической деятельности как взаимного сотрудничества государств в процессе международного общения. При этом на основе теоретического

обзора и обсуждения актуальных проблем обосновывается необходимость реформирования дипломатической деятельности и ее правового регулирования в Узбекистане.

Ключевые слова: Дипломатия, дипломатическая деятельность, культурная (научная) дипломатия, цифровая дипломатия, государство, реформы, переговоры, политические диалоги.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPI1342V3SI5Y2023N36>

Кириш. Замоनावий давлатда дипломатик фаолият турли шаклларда ифодаланади, уларни ўрганиш алоҳида илмий аҳамиятга эга.

Эндиликда давлатлар ўзларининг ташқи сиёсий манфаатларини таъминлаш учун таъсир ўтказишнинг фақат ҳарбий усулларида фойдаланиш имкониятига ишона олмайдилар, чунки глобал миқёсда глобал ўзаро боғлиқлик, инсонпарварлик ва демократик қадриятлар кучайиши каби ҳолатлар мавжуд[1]. Замоनावий давлатда дипломатик фаолият шакллари кенгайтиришни назарий асослашнинг долзарблигини таъкидлаш керак, чунки улар ташқи сиёсат муаммоларини ҳал қилишнинг эскирган, оқланмаган ҳарбий ва агрессив усуллари алмаштирмақда.

Дипломатик фаолият маълум ифода шакллари асосланади, уларнинг амалиёти кўпинча фанда назарий ва ҳуқуқий маънода ноаниқ тушуниш муаммолари билан боғлиқ. Ушбу илмий мақолани ўрганиш доирасида биз давлатлардаги дипломатик фаолият шакллари айрим хусусиятлари ва муаммоларини, айниқса дипломатияда рақамлаштириш тенденцияларининг ривожланишини таҳлил қиламиз.

Асосий қисм. Дипломатик фаолият — бу давлатнинг халқаро алоқа ва бошқа давлатлар билан ўзаро муносабатлари жараёнида ташқи функциялари ва сиёсатининг йўналишларини амалга оширишнинг алоҳида тури.

Замоनावий давлатда дипломатик фаолият турли шаклларда намоён бўлиши мумкин, хусусан:

1. Халқаро сиёсат ва коммуникациянинг муҳим масалаларини ҳал этишга қаратилган турли мамлакатлар раҳбарлари ва ҳукуматлари ўртасидаги сиёсий музокаралар ва маслаҳатлашувлар;

2. Халқаро муносабатларнинг долзарб масалалари муҳокама қилинадиган халқаро конференциялар, форумлар, саммитлар ва бошқа тадбирларни ўтказиш;

3. Дўстона муносабатларни ўрнатиш ва қўллаб-қувватлаш мақсадида бошқа давлатларга дипломатик вакиллар ва делегацияларни юбориш;

4. Миллий манфаатларни ҳимоя қилиш ва халқаро ҳамкорликни ривожлантириш мақсадида БМТ, Европа Иттифоқи, НАТО ва бошқалар каби халқаро ташкилотларда эксперт иш олиб боради;

5. Маданий, таълим ва иқтисодий дастурлар ва давлатлар ўртасидаги ҳамкорлик турлари (бу соҳаларда дипломатик фаолият турлари) мамлакатлар ўртасидаги ижтимоий ва иқтисодий алоқаларни мустаҳкамлашга қаратилган;

6. Чет давлат ҳудудида яшовчи фуқароларга ёрдам кўрсатиш, визалар ва бошқа тартибларни расмийлаштириш билан боғлиқ консулик фаолияти;

7. Сиёсий мулоқотлар, муҳокамалар, саммитлар ва бошқа тадбирлар масофадан туриб, рақамли тарзда ўтказилади.

Дипломатик фаолиятнинг юқоридаги шакллари ҳар қандай замоनावий давлат ташқи сиёсатининг муҳим таркибий қисмлари ҳисобланади.

Давлат дипломатиясининг ҳар бир шакли кўплаб воситалар, масалан, маданий дипломатия, ижодий жамоаларнинг хорижий гастроллари ва бошқа тадбирлар орқали амалга оширилади. Шу билан бирга, тадқиқотчилар кўпинча маданий, илмий, таълим, спорт, музокаралар дипломатиясини давлатлар ёки халқаро ташкилотлар томонидан “юмшоқ куч” ни амалга оширишнинг самарали воситалари деб ҳисоблашади[2].

Маданий дипломатия давлатлар таъсирининг салбий томонларини тўсиб қўйишнинг интеллектуал стратегияси, давлатнинг умумий сиёсати мақсадларини амалга ошириш[3], дунёда ўз мавқеини юксалтириш воситаси сифатида ҳам қўлланилишини алоҳида таъкидлаймиз[4].

Илмий дипломатия ўз аҳамиятини йўқотмайди, у ҳар доим ҳам дипломатик фаолиятнинг мустақил соҳаси сифатида ўрганилмаган[5], лекин давлат дипломатиясининг таркибий қисми ёки брендинг ва давлат мақоми бўйича ташаббус сифатида ўрин олган, натижалари тўпламларда, фан ва инновациялар соҳасидаги ҳукумат сиёсати шарҳларида ўз аксини топган[6].

Шунингдек, ҳозирги вақтда фан ва амалиётда ижтимоий тармоқлар, блоглар ва бошқа алоқа воситалари орқали алоҳида шахсларнинг хорижий аудиторияларига коммуникатив таъсир кўрсатишнинг ўзига хос усулида ифодаланган “Давлат дипломатияси 2.0» атамаси кенг тарқалди[7]. Инновацион технологияларнинг пайдо бўлиши туфайли фойдаланувчилар нафақат давлат органлари, оммавий ахборот воситалари, дипломатик ваколатхоналар веб-сайтларидаги кўплаб маълумотларни ўқишлари, балки унинг мазмуни бўйича ўз позицияларини билдиришлари мумкин[8].

Бу борадаги асосий усул – ҳамкорлик, муроса излаш, сиёсатни оммалаштиришга қаратилган оммавий ахборот воситаларида тарғибот-ташвиқот ишлари ҳисобланади[9]. Дипломатик муносабатларда “юмшоқ куч”га, биринчи навбатда, ҳарбий ёки иқтисодий имкониятлар ёрдамида эмас, балки миллий маданият, сиёсат, қадриятлар ва ғояларнинг жозибадорлиги туфайли кўплаб илғор мақсадларга эришиш имконияти сифатида устуворлик берилиши керак[10].

Дипломатик фаолиятнинг юқоридаги шакллари дипломатияни ифодалашнинг ягона усуллари эмас, бу уларнинг турлари хилма-хиллигини янада кенгайтириш имкониятини кўрсатади.

Долзарб муаммолар. Дипломатик фаолият шакллари назарий ва ҳуқуқий тушунтиришнинг асосий долзарб муаммоси илмий тадқиқотларнинг парчаланиши, мураккабликнинг йўқлиги ва дипломатиянинг айрим шакллари бошқалардан нисбий изоляция қилишдир[11].

Бошқа масалаларга қуйидагилар киради:

- МДХнинг кўплаб мамлакатларида рақамли дипломатиянинг суст ривожланиши, унинг Ўзбекистонда нисбатан суст амалий татбиқ этилиши;

- халқ дипломатиясининг ажралмас қисми сифатида жамоатчилик дипломатиясини амалга оширишда аҳолининг паст даражада иштирок этиши;

- рақобат ва сиёсий манфаатлар ва амбициялар кураши туфайли низоларни фақат музокаралар ва тинч йўл билан ҳал қилиш усулларида фойдаланишга давлатлар ўртасида талабнинг пастлиги;

- дипломатик хизмат фаолияти учун тегишли равишда концептуал ва универсал характердаги мураккабликни, ягона ҳуқуқий ва тартибга солиш принципи билан

бирлаштирилмаган кўплаб илмий позициялар ва мунозараларни келтириб чиқарадиган қонунчилик базасининг йўқлиги;

- турли дипломатик ахборот каналлари ўртасидаги мувофиқлаштириш тизими етарли даражада ривожланмаган.

Хулоса ва таклифлар. Бугунги кунда замонавий давлатнинг ривожланиши нафақат рақамлаштириш тенденцияларини, балки инсон ҳуқуқларига риоя қилиш, давлатлар ўртасидаги низоларни тинч йўл билан ҳал қилиш устуворлигини ҳам ҳисобга олиш зарурлигини англатади, чунки низоларни ҳал қилишнинг ҳарбий усуллари давлатга ва амалда инсон ҳуқуқларига риоя этилишига салбий таъсир кўрсатади.

Айни пайтда кўплаб давлатлар конструктив тарзда қурилган, самарали сиёсий мулоқотга муҳтож, унга музокаралар ва муросаларни излаш орқали эришиш мумкин. Аммо бу мақсадга эришиш учун бизга шартнома ишлари ва музокараларда профессионал билим ва тажрибага эга дипломатик вакиллар, агентлар, маслаҳатчилар ва воситачилар керак. Уларнинг фаолияти хавфсизлиги ва самарадорлигини таъминлаш учун рақамли дипломатияни, шунингдек, дипломатик фаолиятнинг бошқа шакллари (илмий, маданий ва бошқа турлари) жадал ривожлантириш зарурлиги тахмин қилинмоқда.

Бу йўналишда рақамли дипломатиянинг ўзига хос афзалликлари бор, бироқ бунинг учун дипломатик ваколатхоналардаги кадрлар таркибини доимий равишда такомиллаштириш, уларнинг фаолиятини ислоҳ қилиш ва ислоҳотлар ютуқларини тегишли қонун ҳужжатларида расмийлаштириш зарур.

Қуйидаги йўналишлар яхши фаолият юритувчи дипломатик фаолиятнинг ривожланишига ҳисса қўшиши мумкин:

- илм-фан ва ёшларнинг нуфузли вакилларининг ўзаро ҳамкорлигини кенгайтириш орқали рақамли дипломатиянинг доктринал асосларини мустаҳкамлаш, илмий инновацияларни ривожлантиришда рақобат тамойилларини мустаҳкамлаш;

- аҳолини умумий ижтимоий-сиёсий аҳамиятга эга бўлган давлатларнинг ҳаракатларини муҳокама қилиш жараёнларига жалб қилиш, уни рўйхатдан ўтиш ва республика аҳолисининг барча қатламлари орасида машҳурликка эришиш осон бўлган ривожланган ижтимоий тармоқлар ва форумлар тизими орқали амалга ошириш мумкин;

- таниқли сиёсий арбоблар ва экспертларнинг музокараларда иштирок етиш ташаббусини кучайтириш орқали зиддиятга учраган давлатлар ўртасида муросага келиш тартиб-қоидаларини оммалаштиришни кучайтириш, уларнинг низолашаётган давлатларга бўлган ишончи давлатлараро низоларни муроса йўли билан ҳал қилиш имконини беради;

- Ўзбекистон Республикасида дипломатик фаолиятни кенг қамровли ислоҳ қилишни таъминлаш, шунингдек ушбу фаолият турини қонунчилик билан тартибга солиш, бу нафақат “Ўзбекистон Республикасининг дипломатик хизмати тўғрисида»ги қонунни қабул қилиш, балки давлатлар ўртасидаги низоларни ҳал қилиш жараёнида сиёсий музокарачилар, келишувчилар, маслаҳатчиларнинг ҳаракатларини батафсил тартибга солувчи қонун ости ҳужжатлари тизимини ишлаб чиқиш зарур. Ушбу меъёрий ҳужжатлар тизимининг ишлаши учун келгусида бошқа давлатлар ўртасида келишилган “Дипломатик музокарачилар ва воситачилар мақомини ўзаро тан олиш тўғрисида»ги

Битимни қабул қилиш зарур бўлади. Бу эса воситачилар ва музокарачиларга давлатлараро алоқалар ва умумий муаммоларни (шу жумладан давлатлараро можароларни) ҳал қилиш жараёнида уларнинг фаолиятини янада юқори ва хавфсизроқ даражада амалга ошириш имконини беради;

- Давлатларнинг олий давлат органлари томонидан қарорлар қабул қилиш жараёнининг шаффофлиги ижтимоий тармоқлар тизимини (телеграм каналлари, гуруҳлар, форумлар, шарҳлар, веб-сайтлар) ривожлантириш ҳамда жамиятнинг фаол вакиллари ва экспертларни жалб этиш орқали таъминланиши мумкин. Ушбу тизимнинг фаолият юритиши орқали турли дипломатик ахборот каналлари ўртасидаги мувофиқлаштиришни кучайтириш, шунингдек, жамият, унинг фаол вакиллари, блогерлар, журналистлар ва илмий экспертлар билан фикр-мулоҳазаларини таъминлаш мумкин.

Adabiyotlar/Literatupa/References:

1. Артамонова У.З. Направления и формы реализации публичной дипломатии // Анализ и прогноз. Журнал ИМЭМО РАН. 2021. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/napravleniya-i-formy-realizatsii-publichnoy-diplomatii> (дата обращения: 24.05.2023).
2. Табаринцева-Романова К.М. «Новые» виды дипломатии XXI в. // Дискурс-Пи. 2019. №3 (36). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/novye-vidy-diplomatii-xxi-v-kulturnaya-diplomatiya-v-sovremennom-mezhdunarodnom-diskurse> (дата обращения: 24.05.2023).
3. Enders, A. (2002). Indirekte Außenpolitik: Die Arbeit der Kulturreferate. Opladen: Auswärtiges Amt. Diplomatie als Beruf. – P.174.
4. Pajtinka, E. (2014). Cultural Diplomacy in the Theory and Practice of Contemporary International Relations. Political sciences, 4. - P. 95-108.
5. Leonard M. Britain TM. Renewing our identity. London: DEMOS, 1997.
6. Sainsbury D. The race to the top. A review of government's science and innovation policies // UK Government. October 2007. Available at: http://www.rsc.org/images/sainsbury_review051007_tcm18-103118.pdf
7. Никифорова Г.Ю., Мазуренко А.В. Брендинг и публичная дипломатия как фактор устойчивого развития территории в условиях глобализации // Проблемы современной экономики. 4 (48). 2013. С.187.
8. Марчуков А.Н. Публичная дипломатия 2.0 // Вестник ВГУ. Сер. 4. Ист. 2014 № 4 (28). С. 105.
9. Киченина В.С. Правовые основы дипломатии и дипломатических отношений // Юридическая наука. 2019. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-osnovy-diplomatii-i-diplomaticheskikh-otnosheniy> (дата обращения: 24.05.2023).
10. Nye J. Soft power: The means to success in world politics. New York: Public Affairs, 2004.
11. Харитонова Е.М. Научная дипломатия во внешней политике Великобритании // Вестник МУ. 2018. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nauchnaya-diplomatiya-vo-vneshney-politike-velikobritanii-teoreticheskie-i-institutsionalno-organizatsionnye-aspekty> (дата обращения: 24.05.2023).

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ S/5 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).